

กรอบคุณวุฒิของประเทศไทย

Thailand Qualifications Framework

ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ และคณะ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นอีกหนึ่งข้อเสนอสำหรับการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทยในอนาคต วัตถุประสงค์การวิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์และกระบวนการพัฒนาของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา และนำเสนอโมเดลการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของไทยที่มีความเชื่อมโยงกันในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้ วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากรอบคุณวุฒิทางการศึกษาของต่างประเทศ และเอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอาชีวศึกษาของไทย ผลการวิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนากรอบคุณวุฒิทางการศึกษาของไทยในอนาคต ภายใต้กรอบข้อเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้โดยไพฑูริย์ สินลารัตน์และคณะ (2552) และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหาร บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต

คำสำคัญ: กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ/คุณลักษณะที่พึงประสงค์/การพัฒนาผู้เรียน

Abstract

This research was aimed to result in a proposal for the future development of a national qualification framework for Thailand. The objective of this research focused on learning outcomes and processes for student development in each educational level. Then the researcher proposed a model for a Thai qualification framework development that linked between secondary education, vocational education, and higher education levels, including guidelines for implementation. This research is a qualitative research. Data was collected from documents, research papers, and curriculum documents related to Thai basic education and vocational education (B.E.2008), as well as interviews with stakeholders such as the faculty, administrators, graduates, and employers. The resulting proposal offers necessary guidelines for Thai qualification framework development in the future based on the learning outcomes proposal of Paitoon Sinlarat (2009).

KEYWORDS: NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK / DESIRABLE CHARACTERISTICS / STUDENT DEVELOPMENT

บทนำ

กรอบคุณวุฒิหรือกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ (Qualifications Framework) นอกจากจะเป็นเครื่องมือของการประกันคุณภาพที่ดีแล้ว ยังเป็นกรอบกลางของการมองเป้าหมายและทิศทางของการศึกษาที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะได้ร่วมกันคิดและปฏิบัติอันจะนำไปสู่คุณภาพของบุคคลและสังคมของประเทศต่อไป การที่จะกำหนดมาตรฐานด้านต่างๆ เหล่านี้ขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันนั้น จำเป็นจะต้องมีการกำหนดกรอบคุณวุฒิหรือมีการกำหนดสิ่งที่คาดหวังจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่างๆ ไว้ ทั้งความคาดหวังด้านความรู้ ความสามารถในการเชิงวิชาการ / วิชาชีพด้านทักษะ พื้นฐานต่างๆ ตลอดจนคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างก่อประโยชน์และมีความสุข ภายใต้กรอบมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แม้ว่าปัจจุบันจะมีการประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ ระดับอุดมศึกษามาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 (TQF: HED) แล้วนั้น แต่แนวคิดในการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติยังพัฒนาไม่ครบทั้งระบบ ซึ่งการพัฒนากรอบคุณวุฒิ หรือ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework) เป็นระบบที่แสดงความเชื่อมโยงอันเป็นหนึ่งเดียวกันของการศึกษาของชาติ ระบบดังกล่าวบ่งบอกถึงความต่อเนื่องและความเชื่อมโยงของแต่ละระดับการศึกษารวมทั้งคุณวุฒิหรือผลลัพธ์ของผู้จบการศึกษา ในบางกรณีสามารถแสดงให้เห็นถึงบทบาทความรับผิดชอบของหน่วยจัดการศึกษาแต่ละระดับด้วย (Allen, 2003) ดังนั้น กรอบคุณวุฒิแห่งชาติจึงนับเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบการศึกษาที่เชื่อมโยงกับ

ระบบประกันคุณภาพเพื่อสร้างมาตรฐานการศึกษาในระดับชาติโดยใช้ระบบคุณวุฒิเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึง แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของคุณวุฒิทางวิชาชีพและคุณวุฒิการศึกษาในแต่ละระดับ นอกจากนี้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติยังเป็นแนวคิดสำคัญในการเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย (ไพฑูริย์สินลาร์ตัน และคณะ, 2542)

แนวคิดในการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก แสดงให้เห็นว่า บริบทการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของประเทศนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของการศึกษาและคุณภาพบัณฑิตในระบบการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และยังช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในมิติของการพัฒนาประเทศในยุคสังคมฐานความรู้ ทั้งนี้ ในส่วนของประเทศไทยนั้น แม้ว่าการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติของประเทศไทยนั้นจะดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังเป็นเพียงการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น ซึ่งในอนาคตจะต้องก้าวสู่การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิที่มีความเชื่อมโยงกับการศึกษาระดับอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรในระดับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งหวังที่จะเป็นหนึ่งในข้อเสนอเพื่อการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิที่แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงกันของการศึกษาและการพัฒนากรอบคุณวุฒิในแต่ละระดับต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนากรอบคุณวุฒิในต่างประเทศ เริ่มต้นในประเทศสกอตแลนด์ในปี ค.ศ. 1982 เมื่อรัฐบาลสกอตแลนด์เริ่มใช้ระบบ Module ที่แสดงคุณสมบัติของผู้เรียนและผู้เข้าอบรมในทางวิชาชีพพร้อมกับกำหนดชั่วโมงเรียนแทนระบบอาชีวศึกษาแบบเดิม เมื่อจบ Module หนึ่งแล้วก็จะได้วุฒิบัตรของสภาการอาชีวศึกษาของสกอตแลนด์ (Scottish Vocational Education Council-SCOTVEC) (Raffe, 2003) จากนั้นก็ได้พัฒนาขึ้นมาเป็นกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับชาติในปี 2001 จุดเริ่มต้นที่เป็นแรงผลักดันอีกประการหนึ่งคือการพัฒนาคุณวุฒิทางอาชีวระดับชาติ (National Vocational Qualifications (NVQ) ของประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งได้ประกาศใช้ไปทั่วประเทศและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาและการฝึกอบรมของอังกฤษอย่างมากจนได้พัฒนามาเป็นกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับชาติ (National Qualifications Framework) ของอังกฤษในเวลาต่อมา (European Training Foundation, 2006)

แนวคิดในการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาคต่างๆ ของโลกอย่างชัดเจนขึ้น ดังเห็นได้จากสหภาพยุโรปได้กำหนดให้มีการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติของประเทศต่างๆ ในกลุ่มสมาชิกอย่างเป็นทางการในปฏิญญาโบลญญา และแนวคิดดังกล่าวเริ่มขยายไปยังประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวกำลังขยายวงกว้างไปทั่วโลก ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ดังจะเห็นได้จากบทบาทการส่งเสริมขององค์กรต่างๆ ในระดับนานาชาติ เช่น องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour

Organization: ILO) องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) องค์กรความร่วมมือทางการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (UNESCO) การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิระดับต่างๆ ในระดับชาติ ไปสู่การเชื่อมโยงกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับนานาชาติ มีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงกับทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อยุคสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรที่สนใจในการศึกษา และทำงานในต่างแดนให้มีโอกาสในการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการศึกษาพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติของต่างประเทศ (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2015)

เมื่อประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปที่มีการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติมาระยะหนึ่งแล้วในกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ เช่น ประเทศออสเตรเลียก็ได้มีการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติขึ้นในยุคเดียวกัน แต่มีการกำหนดเป็นกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเมื่อปี 2011 (First Edition) เพื่อเป็นแกนกลางในการสร้างความเชื่อมโยงและความยืดหยุ่นทางการศึกษาสำหรับคุณวุฒิหลังการศึกษาและการฝึกอบรมภาคบังคับ ตลอดจนการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยกำหนดคุณสมบัติกลางของผู้เรียนที่โรงเรียน สถาบันการศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพ และสถาบันอุดมศึกษาร่วมมือกันกำหนดขึ้นเพื่อทำให้การออกคุณวุฒิเป็นไปอย่างมีระบบ และมีมาตรฐานเดียวกัน และสนับสนุนให้เกิดความยืด

หุ่นทางการศึกษาและสร้างเส้นทางสู่การฝึกอบรมของการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ การศึกษาในระดับโรงเรียน การศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและเงื่อนไขในการศึกษาของผู้เรียนระหว่างการศึกษาคือในระดับสูงและการศึกษาในระดับวิชาชีพ และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการเรียนแบบข้ามกลุ่ม (Cross-sectoral partnerships) ทำหน้าที่ตามนโยบายของชาติโดยเฉพาะในด้านของการประกันคุณภาพการเรียนแบบควบคุณวุฒิ (articulation) และการเทียบโอนหน่วยกิต ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Australia Qualification Framework Council, 2011)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามกรอบเวลาของการเริ่มต้นพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิพบว่าแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ (ไพฑูริย์ ลินลาร์ตัน และคณะ, 2552)

1) ระยะแรก เริ่มพัฒนาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990-1999 ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สก๊อตแลนด์ เวลส์ ไอร์แลนด์เหนือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแอฟริกาใต้ กลุ่มสหภาพยุโรป (EU) กลุ่มประเทศเหล่านี้ได้มีการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และมีการประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิกลางของประเทศอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา

2) ระยะที่สอง เริ่มพัฒนาปี ค.ศ. 2000-2004 ได้แก่ สิงคโปร์ ไอร์แลนด์ ฮ็องกง มาเลเซีย ฝรั่งเศส เยอรมนี ลัตเวีย

3) ระยะที่สาม เริ่มพัฒนาในช่วงปี ค.ศ. 2005-ปัจจุบัน ได้แก่ ยูเครน ไอซ์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ ออสเตรีย จอร์เจีย กรีซ นอร์เวย์

โรมาเนีย รัสเซีย ลิทัวเนีย สเปน สวิสเซอร์แลนด์ ตุรกี และไทย เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าว ประเทศไทยอยู่ในช่วงของระยะแรกในการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิซึ่งเริ่มต้นพัฒนาในระดับอุดมศึกษาแล้วจึงเข้าสู่การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาครัฐเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาระบบคุณภาพของการศึกษาให้มีการพัฒนามาตรฐานในระดับชาติเพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาระดับสากลในอนาคต ปัจจุบันหลายประการที่กระตุ้นให้ประเทศต่างๆ เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศ นอกจากจุดมุ่งหมายในการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศมีหลายประการ สรุปได้ดังนี้

1) ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาด้านวิชาการ วิชาชีพ และระบบคุณวุฒิ เนื่องด้วยกรอบคุณวุฒินี้เป็นเสมือนกรอบในการสื่อสารระหว่างการศึกษาแต่ละระดับและประเภทและเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการศึกษา ทั้งผู้เรียน ผู้จ้างงาน ผู้จัดการศึกษา และผู้สอน ทั้งนี้ยังสร้างความชัดเจนสำหรับการเชื่อมต่อระหว่างคุณวุฒิทั้งในแนวนอนและแนวตั้งของการศึกษาแต่ละประเภทและระดับ เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาระดับชาติที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบคุณวุฒิทางการศึกษาและระบบการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ (European Union, 2010) ซึ่งข้อนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาให้คุณวุฒิของแต่ละประเทศให้สามารถเทียบเคียงกันได้ในระดับนานาชาติ และการเชื่อมโยงหรือบูรณาการระบบโครงสร้างของคุณวุฒิในระดับการศึกษา

ต่างๆ ของประเทศให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชนทุกคน และเกิดการเชื่อมต่อ ของระบบการศึกษาภายในประเทศ นับเป็นพัฒนาการในการสร้างมาตรฐานของระบบคุณวุฒิ และเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของทุกประเทศทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้การพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นวาระสำคัญที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก เช่น ประเทศอังกฤษ และประเทศนิวซีแลนด์ เป็นต้น (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2010)

2) การส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางการศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Mobility and Lifelong Learning) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาตินับว่าเป็นจุดสำคัญของการสร้างระบบการเชื่อมโยงระหว่างระบบการศึกษาระบบของสายวิชาการและสายวิชาชีพที่มีความเป็นสากล นำไปสู่ระบบการเคลื่อนย้ายทางการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอนคุณวุฒิ ฝึกอบรม และศึกษาต่อในต่างประเทศโดยมีระบบและมีมาตรฐานกลางของชาติรองรับ ทั้งนี้ ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกๆ ระดับการศึกษาซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน ครอบคลุมทั้งที่เป็นการเรียนรู้ในระบบปกติ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ หลายประเทศทั่วโลกกำลังมุ่งเน้นในการพัฒนาคน และเห็นความจำเป็นในการพัฒนาระบบคุณภาพทางการศึกษาที่จะมาช่วยกำกับดูแลคุณภาพของระบบการผลิตบัณฑิตให้สามารถพัฒนาผู้เรียนและผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร และมีความ

สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ภายใต้มาตรฐานระดับชาติ ขณะเดียวกันยังเป็นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคลเพื่อให้เกิดศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองนำไปสู่เป้าหมายในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2015)

3) การปฏิรูประบบคุณวุฒิของสหภาพยุโรปตามปฏิญญาโบโลญญา (Bologna Declaration) การปฏิรูปดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการคุณวุฒิแห่งชาติของประเทศต่างๆ ในสหภาพยุโรปให้มีมาตรฐานสากลที่สามารถเทียบเคียงกันได้ และเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ สามารถเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เป็นวุฒิการศึกษา เพื่อการศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศในสหภาพยุโรปด้วยกัน ซึ่งผลจากการปฏิรูปดังกล่าวทำให้นานาประเทศตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนามาตรฐานของการศึกษาระดับชาติ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและความเท่าเทียมกันของคุณวุฒิในแต่ละประเทศ ซึ่งการสร้างกรอบคุณวุฒิที่มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนทำให้สามารถเทียบโอนคุณวุฒิระหว่างรัฐต่างๆ ภายในประเทศและระหว่างประเทศได้ การปฏิรูปกรอบคุณวุฒิของสหภาพยุโรป นับเป็นการขับเคลื่อนครั้งสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาการศึกษาและระบบการรับรองคุณวุฒิของยุโรป ทั้งในด้านการปรับปรุงมาตรฐานและระบบการศึกษาของประเทศให้มีคุณภาพและศักยภาพ เพื่อให้สามารถก้าวทันการพัฒนาของโลก และเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทางการศึกษาอย่างชัดเจนส่งผลให้ประเทศอื่นๆ ทั่วโลกตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ และคณะ, 2552; สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544)

4) การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีมาตรฐานและสามารถเทียบคุณวุฒิกับต่างประเทศได้ เป็นการควบคุมคุณภาพของหลักสูตรให้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดซึ่งต้องได้ตามคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตร เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพและมีศักยภาพเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานโลก หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากจะเป็นการสร้างโอกาสในการทำงานให้กับประชาชนแล้ว ยังเป็นการสร้างโอกาสให้กับประเทศโดยการดึงความร่วมมือจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนหรือศึกษาต่อในประเทศอีกทางหนึ่ง เป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของประชากรของประเทศในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ นับเป็นการลงทุนที่มีประสิทธิภาพและได้ผลยั่งยืนที่สุด

หลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย ต่างตระหนักถึงความสำคัญของการมีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติในการสร้างหลักประกันทางด้านคุณภาพทางการศึกษาให้กับต่างประเทศเช่นกัน อาทิ รัฐบาลมาเลเซียที่เล็งเห็นว่ากรอบคุณวุฒิของประเทศมาเลเซีย (MQF) จะเป็นสิ่งที่ช่วยประกันมาตรฐานคุณวุฒิและช่วยเสริมนโยบายการประกันคุณภาพสำหรับสถาบันการศึกษาที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมีความหลากหลายในการดำเนินงานให้มีความถูกต้องและมีความต่อเนื่อง และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการ

แข่งขันของบัณฑิตในระดับนานาชาติ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาาระบบหน่วยกิต (Credit System) การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิต และการพัฒนาวิชาการของผู้สอนและผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นการเชื่อมโยงเส้นทางการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาแต่ละระดับที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตและรับรองประสบการณ์เรียนรู้ที่มีมาก่อนได้อีกด้วย (Allen, 2003; Malaysia qualifications agency, Ministry of Higher Education, 2011)

อย่างไรก็ดี การพัฒนาผู้เรียนตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาตินั้นเป็นพัฒนาอยู่บนฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งประเด็นสำคัญของการพัฒนาคือการกำหนดขอบเขตและคำอธิบายผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและเข้าใจร่วมกันของผู้ปฏิบัติ และการกำหนดเป็นกรอบการดำเนินงานที่สามารถใช้ร่วมกันได้ในทุกสถาบัน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงานและการสร้างมาตรฐานระดับชาติที่เกิดการยอมรับร่วมกันสำหรับทุกฝ่าย ในส่วนของประเทศไทยเองนั้น แม้ว่าจะเริ่มต้นมีการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติมาในระดับหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังเป็นเพียงเฉพาะการพัฒนาในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น ยังขาดการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิในระดับการศึกษาอื่นๆ ตลอดจนยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานคุณวุฒิในแต่ละระดับ อย่างไรก็ตาม การพัฒนายังคงต้องมีต่อไปเพื่อให้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติของไต้หวันสามารถที่จะเป็นหลักประกันทางคุณภาพการศึกษาและเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับต่างๆ ได้อย่างแท้จริง งานวิจัยนี้จึงพัฒนาขึ้นบนฐานของการศึกษาเรียนรู้เพื่อการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติของประเทศไทยอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

วิจัยนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการนำไปใช้ โดยพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ 5 ด้าน ของไพฑูริย์ ลินลาร์ตัน และคณะ (2553) ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ ทักษะการคิด สมรรถนะ คุณธรรมและจริยธรรม ต่อสังคมและวิชาชีพ และทักษะปฏิบัติเฉพาะทาง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบคุณวุฒิทางการศึกษาในต่างประเทศโดยเลือกประเทศที่มีพัฒนาการทางด้านการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติที่มีจุดเริ่มต้นของการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิมาตั้งแต่แรก ระยะเวลาที่ 1 (1990-1999) ได้แก่ ประเทศสก็อตแลนด์ สหภาพยุโรป และระยะเวลาที่ 2 (2000-2004) ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ได้วิเคราะห์มาตรฐาน

การเรียนใน 8 กลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ข้อเสนอผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของไพฑูริย์ ลินลาร์ตันและคณะ (2552) แนวปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตรอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2551 และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหาร และผู้ใช้บัณฑิต (รวม 15 คน) และจัดประชุมกลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาถึงแนวทางการ

พัฒนากรอบคุณวุฒิทางการศึกษาของประเทศไทย

ผลการวิจัย

ผลวิจัยในบทความนี้เป็นข้อเสนอเชิงวิชาการเกี่ยวกับกรอบคุณวุฒิของประเทศไทย เป็นผลมาจากการวิเคราะห์เอกสารกรอบคุณวุฒิของต่างประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารหลักสูตรและผลการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย นำมาสังเคราะห์เป็นแผนภาพลูกบาศก์ 5×5 โดยพัฒนาภายใต้กรอบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ 5 ด้าน ของไพฑูริย์ ลินลาร์ตันและคณะ (2553) ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ ทักษะการคิด สมรรถนะ คุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมและต่อวิชาชีพ และทักษะปฏิบัติเฉพาะทาง นำมาวิเคราะห์ร่วมกับคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาและเงื่อนไขการเรียนรู้ใน 5 ระดับการศึกษา คือ (1) ระดับมัธยมศึกษา (2) ระดับอาชีวศึกษา (3) ระดับปริญญาตรี (4) ระดับปริญญาโท (5) ระดับปริญญาเอก สรุปเป็นลูกบาศก์กรอบคุณวุฒิของประเทศไทยใน 3 มิติ ได้แก่ คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และเงื่อนไขการเรียนรู้ ซึ่งระดับของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และเงื่อนไขการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเป็นลำดับขั้นของการศึกษาในแต่ละระดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละมิติพบว่าการกำหนดคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาของการศึกษาแต่ละระดับนั้น ควรมีพัฒนาการของการสร้างคุณลักษณะที่ต่อยอดกันอย่างเป็นลำดับขั้น ทั้งนี้ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ควรเป็นการสร้างคนที่มีความรู้ความสามารถและทักษะขั้นพื้นฐานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ และมีคุณลักษณะ

ของการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย ซึ่งมี รายละเอียดดังตาราง 1

มิติผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในลูกบาศก์ คุณวุฒิของประเทศไทยนั้น เป็นการพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นที่ต่อเนื่องกัน และเป็นการพัฒนาที่ สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ ทักษะความคิด สมรรถนะ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะปฏิบัติ

ในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้

ด้านมิติเงื่อนไขในการเรียนรู้ของผู้เรียนใน แต่ละระดับศึกษานั้น ต้องคำนึงถึง องค์ประกอบ 3 ประการคือ ได้แก่ หลักสูตร การเรียน การสอน และกิจกรรมนักศึกษา ที่ต้องสอด รับกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ กำหนดไว้ในหลักสูตรด้วย รายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาตามข้อเสนอกรอบคุณวุฒิ ของประเทศไทย

คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา	
5	รู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ในองค์ความรู้ขั้นสูงในสาขาวิชาหรือวิชาชีพ มีความเชี่ยวชาญอย่างถึง แก่นในทฤษฎี หลักการและแนวคิดที่เป็นรากฐาน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ คิดวิพากษ์ และคิดอย่างบูรณาการ มีทักษะการวิจัยขั้นสูง สามารถสังเคราะห์งานวิจัยและเป็น ผู้ที่มีการพัฒนาองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ในสาขาวิชาเป็นผู้นำด้านการอุทิศตนเพื่อวิชาการ และวิชาชีพ
4	รู้และเข้าใจศาสตร์ที่ลึกซึ้ง มีความคิดเชิงรุก ก้าวหน้า ทันสมัยตลอดเวลา มองเห็นความสัมพันธ์ ของศาสตร์ต่างๆ มีทักษะการคิดที่เป็นระบบและบูรณาการ มีทักษะการทำวิจัยและนำไปใช้ แก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ สามารถชี้แนะและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้
3	รู้ข้อเท็จจริงในศาสตร์สาขาวิชาที่เลือกเรียน นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่าง ถูกต้อง มีสมรรถนะในการคิดริเริ่มในการแก้ปัญหา มีภาวะผู้นำในการแก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรมในวิชาการและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต
5	รู้ข้อเท็จจริงในสาขาที่เรียน มีความรู้เชิงปฏิบัติพื้นฐานและรู้ในวิธีการแก้ปัญหา มีสมรรถนะ จำเป็นในงานสายอาชีพตามมาตรฐานสมรรถนะอาชีพและตลาดแรงงาน สามารถคิดวิเคราะห์ วางแผน ประสานงาน ประเมินผล ให้คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพ
1	เป็นพลเมืองดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้ร่วมงาน มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีทักษะในการอ่าน พูด ฟัง เขียน และสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวันได้

หมายเหตุ (1) ระดับมัธยมศึกษา (2) ระดับอาชีวศึกษา (3) ระดับปริญญาตรี (4) ระดับปริญญาโท (5) ระดับปริญญาเอก

ตาราง 2 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาตามข้อเสนอกรอบคุณวุฒิของประเทศไทย

ผลลัพธ์การเรียนรู้					
	ความรู้ความเข้าใจ	ทักษะความคิด	สมรรถนะ	คุณธรรมจริยธรรม	ทักษะปฏิบัติ
5	ความรู้ลึกซึ้งถึงแก่นในสาขาวิชา รู้ลึก รู้กว้าง รวบรวมและรู้กระบวนการวิจัยอย่างผู้เชี่ยวชาญ	คิดรวบยอดคิดสังเคราะห์ คิดวิพากษ์ คิดก้าวหน้า รู้ทันความรู้ใหม่ๆ สร้างสรรค์ นวัตกรรม	มีทักษะวิจัยขั้นสูง มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำทางความคิด พึ่งพาตนเอง มีภาวะผู้นำ	ผู้นำทางจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมและชี้นำผู้อื่นให้ทำตาม อุตทิศตนเพื่อพัฒนาความรู้ในสาขาวิชา	มีทักษะการวิจัยขั้นสูง สร้างองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริม และพัฒนา นวัตกรรม และเผยแพร่ต่อสาธารณะ
4	ความรู้เชิงรุก ทันสมัย ก้าวหน้า รู้ลึกในศาสตร์ วิชา บูรณาการความรู้	คิดก้าวหน้า คิดเป็นระบบ คิดสังเคราะห์ คิดวิพากษ์ แก้ปัญหาที่ไม่คาดเดาได้	จัดการระดับสูง ภาวะผู้นำ เชื่อมมัน นำการวิจัยมา	มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมและชี้นำ	ทักษะเชิงปฏิบัติการหรือเทคนิคขั้นสูงอย่างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางสร้าง
4	เชิงสหวิทยาการวิจัย เชิงปฏิบัติการ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	ประยุกต์ความรู้และผลวิจัยสู่การปฏิบัติทางวิชาชีพ ทำโครงการวิจัย	ประยุกต์ใช้วางแผน และแก้ปัญหา สื่อสารมีประสิทธิผล	ผู้อื่น ภาวะผู้นำในการ ทบทวนข้อโต้แย้งด้านจริยธรรม	นวัตกรรม และสามารถให้ข้อเสนอแนะผู้อื่นได้
3	รู้และเข้าใจข้อเท็จจริงในสาขาวิชา เชื่อมโยงความรู้เป็นระบบ และมองเห็นความสัมพันธ์ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกัน	คิดก้าวหน้า คิดเป็นระบบ คิดสังเคราะห์ คิดวิพากษ์ แก้ปัญหาที่ไม่คาดเดาได้ สร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงาน	ทักษะการบริหารจัดการ ระดับต้น สื่อสาร สรุป อภิปรายถูกต้อง ถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้ มีทักษะสืบค้นทำวิจัย	มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประเมินข้อขัดแย้งอย่างยุติธรรมตัดสินใจได้อย่างมีหลักการ	มีทักษะปฏิบัติของเทคนิคเฉพาะได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ (ถ้ามี) วิจัยริเริ่มโครงการด้วยตนเองได้
2	รู้และเข้าใจพื้นฐานวิชาชีพ รู้หลักการ ทฤษฎี และวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้องในสาขาอาชีพ ระดับผู้ปฏิบัติ รู้และเข้าใจวิชาที่สัมพันธ์กัน	คิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ ประเมิน ประยุกต์ความรู้ ที่มีเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะด้านที่ซับซ้อนได้อย่างสร้างสรรค์	ทักษะการควบคุมงาน ระดับต้น ประยุกต์ทฤษฎีสู่ปฏิบัติ สื่อสาร และมีปฏิสัมพันธ์กลุ่ม ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม	รับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม มีคุณธรรม จริยธรรมในการแก้ข้อขัดแย้ง มีจรรยาบรรณวิชาชีพ	ทักษะการปฏิบัติงาน ถูกต้องตามขอบเขตที่กำหนด และควบคุมงานเบื้องต้น(สายอาชีพศึกษา/มาตรฐานวิชาชีพ)
1	รู้และเข้าใจวิชาพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต เพื่อเป็นฐานต่อยอดสู่วิชาชีพ/ศึกษาต่อ รู้ข้อเท็จจริงในสาขาที่เรียน	คิดวิเคราะห์ คำนวณ ประมวลผลคิดสร้างสรรค์ มีวิจารณ์ญาณ	ทักษะการดำรงชีวิต แก้ปัญหาเบื้องต้น ปฏิบัติงานระดับเทคนิคเบื้องต้น ทักษะสื่อสารและใช้สารสนเทศ	มีวินัย ซื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม เข้าใจโลก มีทัศนคติที่ดี ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต	ทักษะปฏิบัติงานถูกต้องตามขอบเขตที่กำหนด และควบคุมงานเบื้องต้น (สายอาชีพศึกษา/มาตรฐานวิชาชีพ)

หมายเหตุ (1) ระดับมัธยมศึกษา (2) ระดับอาชีวศึกษา (3) ระดับปริญญาตรี (4) ระดับปริญญาโท (5) ระดับปริญญาเอก

ตาราง 3 เจ็อนไขการเรียนรู็ของผู็เรียนในแต็ละระดับการศึกษาตามขอ็เสนอกรอบคุณวุฒิของประเทศไทย

เจ็อนไขการเรียนรู็			
	หลักสูตร	การเรียนการสอน	กิจกรรมนัักศึกษา
5	เนือหาเข้าถึงแก็นความรู้ เน้นการวิจัยเป็นหลัก เพือนำสู็การทำวิทยานิพนธ์ เน้นภาษาอังกฤษ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	เน้นการเรียนรู็ด้วยตนเองให้เกิดการคิดทุกแบบ ใช้การเรียนจากงานวิจัย การสัมมนา อภิปราย การเขียนบทความและทำวิจัย	เน้นการเรียนรู็ด้วยตนเองให้เกิดการคิดทุกแบบ ใช้การเรียนจากงานวิจัย การสัมมนา อภิปราย การเขียนบทความและการทำวิจัย
4	เนือหาเชิงรุก ก้าวหน้าเป็นสากล เน้นกระบวนการวิจัยและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เน้นเนือหาเชิงลึกในสาขาวิชาเฉพาะ มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง/วิทยานิพนธ์	เน้นการเรียนรู็ด้วยตนเอง และการฝึกปฏิบัติอย่างผู็เชี่ยวชาญ สร้างความสามารถในการทำวิจัยและสร้างงานวิชาการร่วกับฝึกประสบการณ์ (Internship)	จัดกิจกรรมที่เน้นให้เกิดความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และการประยุกต์และบูรณาการความรู้ อาทิ โครงการวิจัยร่วกับชุมชน
3	มุ่งพัฒนาความรู้อย่างกว้างขวาง เป็นพื้นฐานต่อยอดการทำอาชีพหรือเรียนต่อ จัดแบบบูรณาการวิชาทั่วไป ทุกศาสตร์ และวิชาเฉพาะวิชาชีพ รวมถึงวิชาเสรี	เน้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และทักษะการแก้ปัญหา การทำงานกลุ่มและกิจกรรมเสริมการบรรยาย กระตุ้นการใช้เทคโนโลยี สืบค้นและทำวิจัยขั้นต้น	ให้เกิดทักษะการคิด ทักษะสื่อสาร วินัย จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต จัดกิจกรรมหลากหลายทั้งคณะและสถาบันการศึกษา
2	เปิดโอกาสให้เลือกรเรียนตามความถนัด เน้นความชำนาญเฉพาะด้านควรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ แต่มีวิชาพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะทั่วไป	เน้นผู็เรียนเป็นสำคัญ พัฒนากระบวนการคิดแบบบูรณาการ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม ฝึกปฏิบัติจริง สหกิจศึกษา ภาคสนาม มีชิ้นงานโครงการ	กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ส่งเสริมให้ทำงานเป็นคณะเลือกตามถนัด อาจทำเองหรือผู็สอนให้คำแนะนำ อาทิ กิจกรรมชมรม
1	ทันสมัย ยืดหยุ่นตรงตามความต้องการผู็ใช้ เน้นให้สำรวจความถนัด พัฒนาคู็คุณลักษณะและการคิด เนือหาตามกลุ่มสาระและสมรรถนะที่กำหนด	เน้นผู็เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาตามความแตกต่างของบุคคล ความรู้คู่คุณธรรม แหล่งเรียนรู็ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้สารสนเทศเครือข่ายเสริมกระบวนการเรียนรู็แบบบูรณาการและประสบการณ์	พัฒนาสมคูลร่างกาย สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม ความเสียสละ จิตสาธารณะ ทำได้ 3 แนวทางคือ กิจกรรมผู็เรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

หมายเหตุ (1) ระดับมัธยมศึกษา (2) ระดับอาชีวศึกษา (3) ระดับปริญญาตรี (4) ระดับปริญญาโท (5) ระดับปริญญาเอก

อย่างไรก็ดี แนวทางการพัฒนากรอบคุณวุฒิของประเทศไทยให้เป็นไปในทิศทางดังกล่าวได้นั้น จำเป็น ต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้กำหนดและกำกับนโยบาย และสถาบันการศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติที่สอดคล้องกันด้วย

อภิปรายผล

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาตินั้นเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติที่เชื่อมโยงกับความต้องการในการพัฒนาคนของตลาดแรงงานและภาคสังคมรวมทั้งการพัฒนาในระดับบุคคล ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ถูกกำหนดขึ้นไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒินั้นคือพันธะสัญญาในการการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพและสะท้อนถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ดังนั้น การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย และสะท้อนให้เห็นถึงมิติด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติหรือมิติทางสังคมที่ชัดเจนเพียงพอต่อการนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียน ขณะเดียวกันก็ต้องมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานและสามารถที่จะสะท้อนกระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนได้ในระดับหนึ่งและเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนเรื่องความโปร่งใสของการกำหนดคุณวุฒิและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร ผลการวิจัยนี้สะท้อนว่าการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาตินั้น จำเป็นต้องพัฒนาบนฐานของการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับคุณวุฒิการ

ศึกษา และเชื่อมโยงกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับภูมิภาคของสหภาพยุโรป (European Qualifications Framework: EQF) ได้ใช้หลักการนี้ในการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับภูมิภาคทั้งในระบบการศึกษาแบบสายวิชาการ สายวิชาชีพ และการศึกษานอกระบบ โดยมีการพัฒนาหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (Outcome) เช่น การพัฒนาผู้เรียนให้มีการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์จริงให้ผู้เรียนสามารถคิดและประยุกต์ใช้ความรู้ได้ จึงใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบฝึกประสบการณ์ตรง (Apprenticeship Training) ในการจัดการเรียนการสอน และในการประเมินและวัดผลผลผู้เรียนนั้น สามารถที่จะวัดได้ทั้งด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน (Outcomes) ซึ่งหมายรวมไปถึงเกณฑ์และแนวทางในการคัดเลือกทั้งผู้สอนและผู้เรียนเข้าสู่หลักสูตรด้วยว่า ควรมีคุณสมบัติเช่นไร จึงจะครบองค์ประกอบของการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของชาติ (European Union, 2011) อย่างไรก็ตาม การใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้ นั้น ก็ยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการสะท้อนความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตเท่านั้น การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนยังเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผู้บริหารงานวิชาการต้องตระหนักให้มาก นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงมาตรฐานความรู้และประสบการณ์ทางวิชาชีพที่กำหนดไว้ในแต่ละวิชาชีพ และการสร้างสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ ผลลัพธ์การเรียนรู้

รู้ที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานของชาติ ก็ยังเป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำที่ผู้เรียนพึงมีเท่านั้น หากหลักสูตรต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นมากกว่านี้ก็สามารถทำได้ หากแต่ควรแสดงให้เห็นถึงระดับการเทียบเคียงที่ชัดเจนเมื่อเทียบกับมาตรฐานของชาติ จึงจะเป็นกลไกการประกันคุณภาพหลักสูตรที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ (European Union, 2010)

นอกจากนี้ผลการวิจัยการพัฒนารอบคุณวุฒิของประเทศไทยนั้น สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิต้องมีความเชื่อมโยงกันในแต่ละระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษานั้น ทำให้เห็นภาพของการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีลำดับขั้นที่แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องและการสอดรับกันของแนวทางการจัดการศึกษาและการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของการมีรองคุณวุฒิแห่งชาติ นั่นคือ การพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิเชิงบูรณาการ (Integrated Qualification Framework) ซึ่งมีการรวมทุกสายการศึกษาเข้าเป็นเส้นทางการเรียนรู้เส้นเดียวกัน ทำให้เกิดการเทียบโอนระหว่างสายการศึกษาที่แตกต่างกันได้ รวมถึงทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความก้าวหน้าให้กับตนเองในแง่การศึกษาในคุณวุฒิที่แตกต่างกันได้ หลายคุณวุฒิ ทั้งคุณวุฒิในระดับเดียวกันและในคุณวุฒิระดับที่สูงขึ้นภายในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้โดยไม่ต้องมีการเรียนซ้ำในเนื้อหาที่เคยมีการเรียนหรือมีประสบการณ์ที่เทียบโอนได้มาก่อนแล้ว ทำให้เกิดระบบการเรียนแบบเชื่อมโยงคุณวุฒิเพื่อข้ามกลุ่มการศึกษา (Cross-sector Qualification linkages) และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการสร้าง

ความยืดหยุ่นและทางการศึกษาให้กับผู้ที่ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะในระดับการศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพที่แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มจำนวนของผู้เรียนในการศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพตั้งแต่ในโรงเรียน (VET in School) (Malaysia qualifications agency, Ministry of Higher Education, 2011) นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสในการเปลี่ยนเส้นทางอาชีพในระยะเวลาที่สามารถคาดหวังได้ตามประเภทของคุณวุฒิ และสามารถเทียบคุณวุฒิได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด ทั้งยังมีหน่วยงานกลางที่มีฐานข้อมูลและทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและอาชีพ ตลอดจนคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกหลักสูตรที่สอดคล้องกับเส้นทางอาชีพ หลักสูตรสำหรับพัฒนาตนเองในสายอาชีพต่างๆ และการหาทุนสนับสนุนการศึกษาด้วย สำหรับการพัฒนารอบคุณวุฒิในระดับประถม และมัธยมศึกษาควรสร้างความเชื่อมโยงกับการศึกษาต่อในระดับสูงและการเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง เน้นการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้และการทำงานของตนเองตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา โดยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานนอกสถานศึกษาที่มีการออกใบรับรองที่มีมาตรฐานและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อหรือเทียบโอนเป็นประสบการณ์การทำงานได้ (ไพฑูริย์ ลินลาร์ตัน, 2552; European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2010)

อย่างไรก็ดีการนำกรอบคุณวุฒิของประเทศไทยสู่การปฏิบัติได้จริงนั้น จะต้องมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ที่มีอยู่เดิม ทั้ง

เกณฑ์คุณวุฒิวิชาชีพ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานวิชาชีพ ตลอดจนแนวทางในการรับรองคุณวุฒิ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติ เช่น กระทรวงแรงงาน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิและการดำเนินงานดังกล่าว เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเดิมที่มีอยู่ให้แข็งแกร่งขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเชื่อมโยงของระบบมาตรฐานต่างๆ ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งประเทศไทย ที่จัดทำขึ้นแล้วด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้ เป็นการเสนอมุมมองทางวิชาการในการพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทย ให้ก้าวสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติในกาสรบริหารจัดการและการพัฒนากระบวนการ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติใช้

ภาครัฐควรมีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติโดยตรง เพื่อให้มีเจ้าภาพในการดำเนินงานที่เป็นหน่วยงาน / องค์กรอิสระ ซึ่งควรเป็นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง ครอบคลุมหน่วยงานที่ดูแลทุกสายการศึกษาตั้งแต่ระดับบนจนถึงระดับล่าง ในกรณีของประเทศไทยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ กระทรวงศึกษาธิการซึ่งดูแลการศึกษาทุกสายการศึกษา นอกจากนี้ยังมี

หน่วยงานแยกดูแลในระดับสายการศึกษาอีกเช่น สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาดูแลสายการศึกษาระดับอุดมศึกษา และกรมอาชีวศึกษาซึ่งดูแลการศึกษาสายเทคนิคอาชีวะ ซึ่งระบบการทำงานยังขาดความเชื่อมโยงกันทั้งด้านนโยบายฐานข้อมูล และแนวปฏิบัติ ซึ่งจากการศึกษาแนวทางในการพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิของต่างประเทศนั้นพบว่า หลายๆ ประเทศมีการตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นเพื่อรับผิดชอบดำเนินการ โดยเฉพาะกรณีที่มีการพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิในลักษณะบูรณาการ เพื่อทำหน้าที่ในการรับรองและลงทะเบียนคุณวุฒิ ได้แก่

หน่วยงานคุณวุฒิแห่งชาติ (Qualification Authority) มีลักษณะและขอบเขตการทำงานคือ มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและมีอำนาจเบ็ดเสร็จ (Autonomy) ในการดำเนินงาน จึงควรมีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนที่จัดตั้งและให้อำนาจไว้ มีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างความเข้าใจ และประสานงานผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีอำนาจและหน้าที่ในการตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ เพื่อดำเนินการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ คณะกรรมการวิจัยและพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ คณะกรรมการมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในควบคุม ดูแลการนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิไปปฏิบัติ และมีอำนาจหน้าที่ในการการติดตามตรวจสอบและประเมินเพื่อรับรองคุณวุฒิ

หน่วยงานรับรองและลงทะเบียน (Registration Bodies of Unit Standard) รับผิดชอบการลงทะเบียนรับรองหน่วยมาตรฐานที่สร้างขึ้น โดยแต่ละสถาบันการศึกษาหรือสถาบันฝึกอบรม กำหนดหลัก เกณฑ์การประเมินและการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีมาก่อนพิจารณา

ตรวจสอบและรับรองการเทียบโอนประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีมาก่อน หรือควบคุมดูแล การจัดการทดสอบเพื่อเทียบโอนประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีมาก่อนโดยในส่วนของสายการศึกษา เทคนิคอาชีวะสามารถร่วมมือกับหน่วยงานเดิมที่มี การดำเนินอยู่แล้วในบางสายการศึกษา อาทิ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิกลาง ของประเทศในแต่ละระดับของการศึกษานั้น ต้องมีการพัฒนาในรายละเอียดของกรอบคุณวุฒิ

ของแต่ละระดับอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เป็นแนว ปฏิบัติที่ชัดเจนของแต่ละระดับการศึกษา ดังที่ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิของระดับอุดมศึกษาได้ ดำเนินการไปก่อนหน้านี้แล้ว และใน การพัฒนากรอบของแต่ละระดับนั้น ควรได้มีการ พัฒนาหรือปรับปรุงพร้อมๆ กัน เพื่อจะได้เห็น ความสืบนี้อย่างเชื่อมโยงของแต่ละระดับชัดเจน นอกจากนี้แต่ละระดับจะต้องพัฒนาหลักเกณฑ์ แนวทางและแนวปฏิบัติในการเทียบโอนความรู้ ของการศึกษานอกโรงเรียน หรือประสบการณ์ ของผู้เรียนในแต่ละระดับด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2543). รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับบัณฑิต ศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2552). รายงานการวิจัยเรื่อง กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework): กรณีศึกษากรอบคุณวุฒิทางการศึกษาของต่างประเทศ. นำเสนอ สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2544). แนวทางการปฏิรูป การศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชัน.

ภาษาอังกฤษ

Allen, A. (2003). *Development of a Malaysian qualifications framework*. Position Paper for Consultation in Preparation for the First National Seminar in June 2003.

Australia Qualification Framework Council. (2011). *Australia qualification framework*. Retrieved from <http://www.aqf.edu.au/wp-content/uploads/2013/05/AQF-1st-Edition-July-2011.pdf>

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. (2015). *The European higher education area in 2012: Bologna process implementation report*. Retrieved from [http://www.ehea.info/uploads/\(1\)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf](http://www.ehea.info/uploads/(1)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf)

- European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop). (2010). *The development of national qualifications frameworks in Europe*. Retrieved from www.cedefop.europa.eu/files/6108__en.pdf
- European Union. (2010). *Added value of national qualifications frameworks in implementing the EQF*. Retrieved from <http://www.nok.si/assets/PDF/Evropsko-ogrodje-kvalifikacij/pojasnila-EQF-2.pdf>
- European Union. (2011). *Using learning outcomes: European qualifications framework series; Note4*. Retrieved from https://www.google.co.th/?gws__rd=cr,ssl&ei=3Az8V6bJAonsvATmqb-4Bw#
- European Training Foundation. (2006). *A review of international and national developments in the use of qualifications frameworks*. Retrieved from [http://www.etf.europa.eu/pubmgmt.nsf/\(getAttachment\)/4B4A9080175821D1C12571540054B4AF/\\$File/SCAO6NYL38.pdf](http://www.etf.europa.eu/pubmgmt.nsf/(getAttachment)/4B4A9080175821D1C12571540054B4AF/$File/SCAO6NYL38.pdf)
- Raffe, David. (2003). *Simplicity itself: The creation of the Scottish credit and qualifications framework*. Retrieved from <http://ser.stir.ac.uk/pdf/172.pdf>
- Malaysia qualifications agency, Ministry of Higher Education. (2011). *Malaysian Qualifications Framework (MQF)*. Retrieved from <http://www.mqa.gov.my/mobile/mqf.html>

ผู้เขียน

อาจารย์ ดร.ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย
การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: Sornnate.A@chula.ac.th

ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ คณบดี วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อาจารย์ ดร.สิริภักดิ์ ศิริโท คณบดี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา